

Kõrgharidusprogramm 2016-2019

Sisukord

1. Tulemusvaldkond <i>haridus</i>	2
2. Programmi taust ja vajaduse põhjendus	2
3. Programmi eesmärk ja mõõdik	5
4. Programmi meetmed ja tegevused	5
Meede 1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine.....	5
Meede 2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega.....	7
Meede 3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine	8
5. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad muud poliitikainstrumendid	9
6. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele	11
7. Programmi juhtimiskorraldus.....	11
8. Rahastamiskava.....	12
9. Tegevuskava.....	14

1. Tulemusvaldkond *haridus*

Programm on koostatud „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ (edaspidi EÕS) rakendamiseks.

2. Programmi taust ja vajaduse põhjendus

Eesti majandusedu ning ühiskonna hästi toimimise eeldus on kõrgelt kvalifitseeritud tööjõud. Euroopa 2020 ja Eesti 2020 eesmärk on, et vähemalt 40% 30–34-aastastest inimestest oleks omandanud kolmanda taseme hariduse.

2.1. Olukorra kirjeldus

2000. aastate alguses kiiresti paisunud kõrgharidussektor on hakanud viimastel aastatel koonduma – nii institutsioonide kui ka õpetatavate valdkondade poolest. Nende muutuste põhjus on olnud üliõpilaste arvu vähenemine ja vajadus viia kõrgharidus rohkem ühiskonna vajadustele vastavaks. Näiteks on viimase 10 aasta jooksul vähenenud sotsiaalteaduste õppijate osakaal (2005/06. õppeaastal 39%, 2014/15. õppeaastal 31%) ning suurenenud loodus ja täppisteaduste ning tehnikaalade osakaal (2005/06. õppeaastal 22%, 2014/15. õppeaastal 29% üliõpilastest). Loodus- ja täppisteaduste valikute soodustamiseks loodi IT Akadeemia konsortsium ning kutsuti ellu riiklikud programmid. Soovitud määral ei ole aga suudetud vähendada kõrgharidusõppe katkestamist. Katkestamiste arv on viimase kümne aasta jooksul kõikunud vahemikus 9 018 (2005/06. õa-l) kuni 11 109 (2012/13. õa-l); 2013/14. õa oli katkestamisi 10 164.

Uuendatud on kogu kõrgharidusõppe kvaliteedihindamise süsteem, mis toetab õppeasutustes sisemise kvaliteedikultuuri ja toetava välishindamise kujunemist. 2009. – 2012. a viidi läbi üleminekuhindamine, mille tulemusena võivad õppeasutused riiklikke diplomeid väljastada ainult juhul, kui selleks annab loa Vabariigi Valitsus. Palju ressursi on suunatud kõrghariduse rahvusvahelisemaks muutumisele, toetades mobiilsust, rahvusvahelist koostööd ja Eesti kõrghariduse turundamist väljapoole Eestit. Kogu õpinguperioodiks Eestisse õppima tulnud välisüliõpilaste arv on oluliselt kasvanud. Kui 2005/06. õa õppis Eestis 840 välisüliõpilast, siis 2014/15. õa 2887. Eri mobiilsusskeemide raames eraldati 2012/13. õppeaastal 2347 stipendiumi, mis arvestuslikult võimaldas 3,6%-l üliõpilastest olla mobiilne. *Erasmus* programmi raames on Eesti kõrgkoolid saavutanud märkimisväärse tasakaalu Eestisse ja Eestist välja suunduvate üliõpilaste arvus (2012/13. õa esialgsetel andmetel läks 1153 üliõpilast Eestist välja ning Eestisse tuli 1159 üliõpilast).

Olulisel kohal on olnud õppe kvaliteedi teemad. Selleks käivitati tõukefondide programmid *Primus*, *BeSt* ja *Eduko*. Esimene keskendus õppejõudude koolitusele, õppekavade arendamisele, varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) regulatsioonide uuendamisele, haridusuuringute võimekuse tõstmisele ja üliõpilaste tugiteenuste arendamisele. *BeSti* raames sai tuule tiibadesse e-õpe. *Eduko* keskendus õpetajakoolitusele. Ettevõtetega koostöös õppekavade arendamisele aitas kaasa nii tõukefondide kõrgkoolide koostöö ja innovatsiooni arendamise alameede kui ka kõrgkoolide ja ettevõtete koostöömeede.

2013. aastast alates on ellu kutsutud rida muudatusi, et üliõpilastel oleks kõrghariduse omandamisel vähem takistusi. Loodi võimalus tasuta eestikeelsele kõrgharidusele kõigi nende jaoks, kes õpivad täiskoormusega. Esmakordselt käivitati vajaduspõhiste õppetoetuste süsteem kõigile majanduslikult kehvemas olukorras olevatele tudengitele. Juba varem toimis toetuskeem erivajadustega ja asenduskodu üliõpilastele. Lisaks kahekordistati stipendiumi saavate üliõpilaste arvu. Reformi üks osa oli ka üleminek seniselt koolitustellimuste rahastamismudelilt tegevustoetustele.

2015. aastal on Eestis 6 avalik-õiguslikku ülikooli ning 8 riigirakenduskõrgkooli, millest 6 on Haridus- ja Teadusministeeriumi, 1 Siseministeeriumi ja 1 Kaitseministeeriumi haldusalas. Lisaks saab kõrgharidust omandada kahes riigikutseõppeasutuses ja 8 eraõppeasutuses. Viimase kümne aasta jooksul on kõrgharidustaseme õpet pakkuvate õppeasutuste arv kahanenud 39lt 24ni. Eesti kõrgharidusstrateegia rakendamise perioodil on suuremahulised investeeringud (sh taristu väljaarendamine) enamasti tehtud ja õppeasutuste võrk olulises mahus vajaliku taristuga kaetud. Täiesti uued õppehooned on saanud Tartu Tervishoiu Kõrgkool, Eesti Lennuakadeemia, lisandunud on hooneid Tallinna Ülikoolile, Tallinna Tehnikaülikoolile, Tartu Ülikoolile ja Eesti Maaülikoolile.

2.2. Olulisemad väljakutsed eelseisval perioodil

Jätkuvalt on oluline tõsta kõrghariduse kvaliteeti ja rahvusvahelist konkurentsivõimet, luua kompetentse koondades kõrgkoolide vahel selgem tööjaotus. Kõrgema lisandväärtuse loomiseks ning demograafilist langust arvestades on võtmetähtsusega nii kõrgharidusega spetsialistide hulk tööturul kui ka lõpetajate oskused, sh võtmepädevused. Lisaks on vaja kindlustada, et suureneks ligipääs kõrgharidusele ning toetataks õpingute lõpetamist.

2.2.1. Parem sidustamine ühiskonnaga, teiste haridustasemetega ning teadus- ja arendustegevusega

Kõrghariduse konkurentsivõimet hinnatakse eelkõige rahvusvaheliselt. Rahvusvahelise edukuse tagab tugev õppe- ja teadustöö, pidev kaasas käimine innovatsiooniga ning rahvusvaheline avatus. Selle saavutamiseks peab kõrgharidusse suunatavaid vahendeid kasutama optimaalselt ning kavandama mahus, mis võimaldavad Eesti haridust ka muu maailma jaoks pildil hoida. Lisaks rahastamisinstrumentidele on aga oluline arendada koostööd erinevate majandussektoritega ning tõsta hariduse juhtimise võimekust. Haridus peab olema teadus- ning teadmispõhine ja toetama uuenduslike ideede teket ja kasutuselevõttu.

Hinnates Eesti demograafilist olukorda¹, ressursse ning majandusstruktuuri, on järgneva perioodi üks võtmeülesanne vähendada erialase hariduseta inimeste osakaalu. Selleks, et motiveerida inimesi tasemeharidusse tulema ning vähendada katkestajate hulka, peab kõrgharidusõpe pakkuma üliõpilasele väljakutseid ning arvestama tööturu vajadusi. Õppijale peavad olema kättesaadavad täiskoormusel õppimisele keskendumist soodustavad toetused ja paindlik õppekorraldus. Väikese riigina ei suuda me valmistada ette spetsialiste kõikidel tasemetel ja erialadel selles mahus, mida tööandjad ootavad. Seda enam on oluline kasutada ära iga inimese potentsiaal ning pakkuda tingimusi võimetekohase hariduse omandamiseks. Loodud peavad olema ühenduslülid tööandjate ootuste selgitamiseks ning nendega arvestamiseks. Iga õppeasutuse kohustus on luua võimalused, mis aitaksid parimal võimalikul moel inimese akadeemilist võimekust esile tuua. Üliõpilast tuleb julgustada ja toetada olema aktiivne nii õppetöös kui ka õppekavade koostamisel. Ressursside tõhusama kasutamise nimel on nii riigi kui ka kõrgkooli tasandil vaja kaotada ebamõistlik õppe dubleerimine, mis võib anda noortele vale märguande tööturu olukorra ja vajaduste kohta.

Eesmärkide saavutamiseks on vaja, et tööandjate kaasamine õppeprotsessi muutuks järjest igapäevasemaks. Koostöö paremaks sujumiseks peavad kõik osapooled, sh tööandjad end haridusuuenduste ja õppekavade eesmärkidega kurssi viima, tööandjad peavad olema valmis pakkuma senisest enam praktikakohti, (lõpu)tööde teemasid, osaleda õppetöö läbiviimises jms.

---

¹ Vastuvõetute arv kõrghariduse esimesele astmele on viimasel viiel õppeaastal vähenenud igal aastal eelmise õppeaastaga võrreldes 5-13%, sealjuures 2014/15. õa võrreldes eelmise õppeaastaga 11%.

Õppekavade paiknemine haridustasemetel, omandatavad oskused/õpiväljundid ning sektoripoolsed ootused tuleb viia paremasse vastavusse (sh haridusliikide üleselt - kutseharidus, kõrgharidus). Üleminek gümnaasiumist kõrgkooli peab olema sujuv ning probleemideta. Majanduskasvule suunatud erialade valikut peavad toetama nii stipendiumid kui ka tõhusad karjääriteenused.

2.2.2. Rahastamis- ning juhtimisskeem, mis toetab kõrgharidusõppe eesmärkide elluviimist

Eesmärkide saavutamist peab toetama juhtimis- ja rahastamisskeem (sh nii riigi kui ka õppeasutuse tasandil), mis kindlustab õppe kvaliteedi ja soodustab õppeasutuste rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu. Kõrgendatud tähelepanu all on lähiaastatel kõrgkoolide tööjaotus, selged vastutusvaldkonnad ning sellele vastava taristu väljaarendamine. Eelarvet on võimalik tõhusalt eesmärkide käsutusse rakendada õppeasutuste tugeva juhtimismudeli kaudu, mis vajab lähiajal uuendamist.

2.2.3. Õppejõudude rolli väärtustamine ning muutunud õpikäsituse juurutamine

Muutunud õpikäsituse juurutamiseks on vaja oluliselt enam väärtustada akadeemilise õppejõu ametit ja häid õpetamisoskusi ning pakkuda õppejõududele igakülgset arengutuge. 2011. aastal oli lektori keskmine netosissetulek suurusjärgus 1100² eurot, mis on saanud takistuseks nii uute õppejõudude palkamisel kui praktikute kaasamisel õppetöösse pikemalt kui näiteks üheks ainekursuseks. Õppejõu palk peab olema motiveeriv kõrgharidusega tippspetsialistile, sh täiskohaga akadeemilisele õppejõule, ja soodustama tippspetsialistide liikumist erasektorist kõrgkooli. Õppejõudude reaalsed palgatasemed määrab kõrgkool, kuid koolil peavad olema piisavad vahendid väarikat palka maksta.

Muutunud õpikäsituse keskmes on õppiija ja tema oskused. Õppejõud suunab üliõpilast, tuues välja ja toetades tema tugevusi, loovust ja ettevõtlikkust ning kasutades tagasiside andmisel erinevaid hindamismeetodeid. Õppejõududel peavad olema võimalused kutsealaseks enesetäienduseks, et osata kasutada uuenduslikke ja interaktiivseid õpetamismeetodeid ning erinevaid tagasisidestamise meetodeid.

2.2.4. Rahvusvahelistumise edendamine

Euroopa kõrgharidusruumis on seatud eesmärgiks, et aastaks 2020 on 20% lõpetajatest mobiilsuskogemusega. Eesti kõrghariduspoliitika eesmärk on suurendada samal ajal oluliselt Eestis õppivate välisüliõpilaste osakaalu.

Aastatel 2006-2015 lähtuti esmajärgus kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia raames seatud eesmärkidest. Selle tulemusel on välisüliõpilaste arv suurenenud kolm korda. Kõrghariduse rahvusvahelistumine peab toetama Eesti majanduse kasvualdkondi, valmistades ette vajalikke spetsialiste, ning toetama kõrghariduse kvaliteedi kasvu. Rahvusvahelistumise oluline osa on akadeemilise ja erialase võõrkeele õpe Eestis, mis toetab nii mobiilsust kui ka lõpetajate konkurentsivõimet tööturul. Rahvusvaheliste õppekavade arendamise algfaasis tuleb pöörata muuhulgas rõhku sellele, mis on võõrkeelse õppe lisandväärtus ehk millised on iga lõpetaja võimalused siseneda Eesti tööturule. Erasektori

---

² <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2013-Eesti-õppejoud-2012.pdf> „2012. aastal oli avalik-õiguslikes ülikoolides lektori keskmine töötasu vahemikus 847-1351“
<http://www.ern.ee/images/dokumendid/aastaruanded/2013.pdf>

vastutus on pakkuda kõrgkoolidele tuge praktikakohtade võimaldamisel välistudengitele ning teavet võimalikest töökohtadest.

2.2.5. Taristu väljaarendamine

Kuigi eelmisel strateegia perioodil panustati oluliselt kõrghariduse ja teaduse infrastruktuuri arendamisse, on ka tuleval perioodil vajalikud projektid, mis tagaksid kõrgkoolide vastutusvaldkondades vajaliku kaasaegse taristu .

3. Programmi eesmärk ja mõõdik

Programmi eesmärk: Igale motiveeritud ja võimekale üliõpilaskandidaadile on tagatud ligipääs kvaliteetsele, paindlikule ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavale kõrgharidusele.

Programm aitab kaasa järgmiste EÕSi eesmärkide täitmisele:

- eesmärk 1: Muutunud õpikäsitus
- eesmärk 3: Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus
- eesmärk 4: Digipööre elukestvas õppes
- eesmärk 5: Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes osaluse kasv

Mõõdik	2012 (algtase)	2016	2017	2018	2019
Kolmanda haridustasemega 30-34 aastaste osakaal earühmas (%)	39,1	40	40	40	40

4. Programmi meetmed ja tegevused

4.1. Meede 1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine

Tulemusmõõdikud	2012 (algtase ³)	2016	2017	2018	2019
1–3 aastat tagasi kolmandal tasemel ⁴ õpingud lõpetanud 20–34-aastaste tööhõive määr	84,3	86	87	88	88
Kõrgharidusõppe vastuvõtuks avatud õppekavade arv ⁵	782	ei mõõdeta	758	751	735
Kõrgharidusõppes õppetöö katkestajate määr (kõrghariduse tasemel õpingute alguses) (%)	22,5	20	19	18	15

Sihtrühmad: õppijad, õppejõud, kõrgkoolid, tööandjad.

Tegevus 1.1: Kõrgharidusõppe läbiviimine ning rahastamis- ja juhtimissüsteemi arendamine

³ EÕS-i kohaselt

⁴ ISCED 97 tasemed 5 ja 6; Eurostat: Employment rates of young people not in education and training by sex, educational attainment level and years since completion of highest level of education [edat_lfse_24]; <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00053&plugin=1>; 19.01.2015

⁵ Vastuvõtuks avatud õppekavade arv õppekavade registris, seisuga 10.11.

(EÕS 5.3)

- Tegevustoetustega tagatakse kõrgharidusõpe ülikoolides ja rakenduskõrgkoolides. Arendatakse kõrghariduse rahastamismudelit, mis tagab kõrgkoolide stabiilse arengu ja kvaliteedi, sh analüüsitakse eraraha kaasamise võimalusi.

Tulemus: Rahastamismudel toetab kõrghariduse kvaliteedieesmärkide saavutamist.

- Jätkatakse kõrgkoolide tööjaotuse ja selgete vastutusvaldkondade määratlemist.

Tulemus: Vastutusvaldkonnad on selged, koostöö paraneb ning arendab kõrghariduse kvaliteeti.

- Toetatakse avalik-õiguslike ülikoolide tõhusa juhtimise ja töökorralduse arengut.

Tulemus: ülikoolide juhtimis – ja töökorraldus on tõhus.

Tegevus 1.2: Kõrgkoolide taristu väljaarendamine

(EÕS 5.3)

- Taristu väljaarendamist toetatakse kõrgkoolide ja teadus- arendusasutuste institutsionaalse arendusprogrammi osana, mis kinnitatakse investeringute kavana Vabariigi Valitsuses.

Lisaks toetatakse vajaduspõhiselt riigi rakenduskõrgkoolide infrastruktuuri arengut rakenduskõrgkoolide majandustegevusest laekuvate vahendite arvelt.

Tulemus: Ettepanekud institutsionaalse arendusprogrammi raames esitatakse Eesti Vabariigi Valitsusele 2016. aastal. Riigi rakenduskõrgkoolide investeringud on tehtud majandustegevusest laekuvate vahendite arvel.

Tegevus 1.3: Õppija toimetulekut ja õppe tulemuslikkust toetavad teenused ja toetused

(EÕS 5.5, 5.6)

- Jätkatakse täiskoormusega õppivatele üliõpilastele vajaduspõhiste õppetoetuste maksmist eesmärgiga toetada majanduslikult keerulisemates tingimustes elavate üliõpilaste õpinguid. Täiendavalt toetatakse vajaduspõhise eritoetuse fondist eelkõige neid üliõpilasi, kelle majanduslik olukord on ootamatult halvenenud. Sihtotstarbeliste stipendiumidega toetatakse jätkuvalt erivajadustega üliõpilaste ja asenduskodust pärit üliõpilaste ligipääsu kõrgharidusele Tulemusstipendiumidega väärtustatakse üliõpilaste õpiedukust. Riigile prioriteetsetes valdkondades õppivaid üliõpilasi toetatakse erialastipendiumiga.

Tulemus: tagatud on toetuse saamise võimalus üliõpilaste majandusliku toimetuleku parandamiseks, erivajadustest tulenevate vajaduste rahuldamiseks ja heade õpitulemuste väärtustamiseks, suureneb kõrghariduse ligipääsetavus eemalejäämise riskis olevate noorte hulgas.

- Uuendatakse õppelaenu skeemi viisil, mis tagaks ligipääsu kõikidele üliõpilastele, sõltumata nende sotsiaalmajanduslikust taustast.

Tulemus: õppelaenu skeemi uuendamist reguleeriv seadusemuudatus jõustub hiljemalt 2017. aasta sügisest.

- Tegevustoetuse eraldamise raames toetatakse eesti keelest erineva emakeelega üliõpilaste eesti keele omandamist .

Tulemus: eesti keelest erineva emakeelega üliõpilastele on loodud parem ligipääs eestikeelsele kõrgharidusele ja toetatud nende edukat toimetulekut.

- Paindliku õppekorralduse ja paindlike õppevormidega suurendatakse elukestva õppe võimalusi, arvestades erinevate ühiskonnagruppide vajadustega. Parandatakse varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTAt).

Tulemus: paranevad võimalused osaleda elukestvas õppes, sh kõrgharidusõppes. VÕTA süsteem toetab kõrgharidusõppes osalemist.

Tegevus 1.4: Õppijakeskse õpikäsituse juurutamine ja kõrghariduse kvaliteedi hindamine

(EÕS 1.1; 1.2)

- Kõrgkoolides kaasatakse õppijaid õppe kavandamisse ja õppeprotsessi kujundamisse ning luuakse tingimused tagasiside andmiseks ja selle arvestamiseks.
Tulemus: õppijate tagasiside on süsteemne osa õppe kvaliteedi arendamisel.
- Üliõpilaste katkestamise osakaalu vähendamiseks ja katkestamise ennetamiseks rakendatakse toetus- ja nõustamismeetmeid, seiratakse õpingutega toimetulekut. Arendatakse sisseastumissüsteemi, et selgitada välja üliõpilaskandidaatide motivatsioon ja erialased hoiakud enne õppima asumist.
Tulemus: väheneb katkestamise määr.
- Jätkatakse süsteemset kõrghariduse kvaliteedi hindamist rahvusvahelise kvaliteedihindamiste süsteemi kaudu, mida korraldab SA Archimedes Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur. Vastavalt elukestva õppe strateegia eesmärkidele täiendatakse õppeasutuste institutsionaalse akrediteerimise ja õppekavagrupi hindamise kriteeriume, sh pööratakse tähelepanu uue õpikäsituse rakendumisele. Nõustatakse õppeasutusi enesehindamise läbiviimisel ja eneseanalüüsi tulemustele antakse pädev tagasiside, mis on mh seotud strateegia võtme-eesmärkide hindamisega.
Lisaks jätkatakse Haridus-ja Teadusministeeriumi korraldatavat järelevalvet, hindamaks, kas haridus on kättesaadav, võrdsetel alustel juurdepääsetav, õpe kvaliteetne ning kõrgkoolide tegevus õigusaktides sätestatud nõuetele vastav ja tulemuslik.
Tulemus: Eesti kõrgkoolide toimimist ja kvaliteeti seiratakse ja hinnatakse süsteemselt ning hindamissüsteem tagab hindamise kõrge kvaliteedi.

Tegevus 1.5: Õppejõudude arengu väärtustamine ja doktoriõppe tulemuslikkuse toetamine akadeemilise järelkasvu tagamiseks

(EÕS 2.1; 2.2)

- Kõrgkoolides arendatakse ja väärtustatakse õppejõu ametit ning häid õpetamis- ja juhendamisoskusi, pakkudes konkurentsivõimelist töötasu, võimaldades kõrgetasemelist enesetäiendamist uute õppemeetodite kasutamiseks ning digipädevuste omandamiseks, arendades mh atesteerimissüsteeme.
Tulemus: pädevad õppejõud tagavad õppe kõrge kvaliteedi.
- Akadeemilise järelkasvu tagamiseks ja doktoriõppe lõpetajate arvu suurendamiseks toetatakse doktoriõppe efektiivsuse kasvu, sh makstakse nooremteadurite töötasu, rakendatakse doktoriõppe sotsiaalsete garantiide paketti.
Tulemus: rakendatakse doktoriõppe sotsiaalsete garantiide paketti.

4.2. Meede 2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega

Tulemusmõõdikud	2012 (algtaase)	2016	2017	2018	2019
LTT (loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus) erialade lõpetajate osakaal (%) kõrghariduses	22	23	24	25	25
IT õppesuuna lõpetajate ⁶ arv aastas	565	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab

Meede 2 panustab „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ digipöörde alaeesmärgi indikaatori saavutamisse, et aastaks 2020 on vähemalt 75% 16-74-aastastest inimestest digipädevustega.

⁶ Lõpetajate arv õppesuunal arvutiteadused, kõik õppeasutused, kõik kõrgharidusõpped; 2012. aasta tase on 2011/12. õa kohta, lõpetajate hulgas kajastuvad ka eksternina lõpetanud.

Sihtrühmad: õppijad, õppejõud, kõrgkoolid, tööandjad.

Tegevus 2.1: Kõrgharidusõppe seoste suurendamine tööturuga

(EÕS 3.5)

- Suurendatakse projektipõhise õppe osakaalu õppekavades. Selleks kaasatakse õppeülesannete püstitamiseks ja lahenduste hindamiseks praktikuid tööandjate juurest. Suurendatakse valdkondade lõimingut ja läbivalt pööratakse tähelepanu digipädevuste arengule.
- Kindla intervalliga korraldatakse vilistlasuuringuid, et saada tagasisidet õppekvaliteedile, pakutavatele erialadele ja hilisematele tööhõive võimalustele.

Tulemus: süsteemne kokkupuude tööturuga suurendab kõrgharidusõppe vastavust tööturu vajadustele mh majanduse kasvuveldkondades.

Tegevus 2.2: IKT õpetamise arengu tagamine ja lõpetajate IT-alaste oskuste arendamine

(EÕS 3.5)

- Uuendatakse IT Akadeemia tegevusi, toetamaks IT valdkonna jätkusuutlikku arengut. Süsteemselt arendatakse IT õppekavu, sh küberkaitse valdkonnas.

Tulemus: IT Akadeemia eesmärgid on tagatud jätkusuutliku tegevuskavaga.

- Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool suurendavad informaatika ja infotehnoloogia õppekavagrupis lõpetajate arvu, pööravad tähelepanu õppetöö arendusele ja läbiviimise kvaliteedile, arvestades tööturu ootusi ja vajadusi.

Tulemus: suureneb lõpetajate arv IT õppesuunal.

4.3. Meede 3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine

Meetme tulemusmõõdikud:	2012 (algtaase)	2016	2017	2018	2019
Üliõpilaste lühiajaline mobiilsusränne (%)	3,4	4	6	8	10
Eestis õppivate immatrikuleeritud välisüliõpilaste osakaal (%)	3	> 5	> 7	> 9	> 10

Sihtrühmad: üliõpilased, õppejõud, kõrgkoolid, tööandjad.

Tegevus 3.1: Kõrghariduse rahvusvahelise atraktiivsuse suurendamine ja õppeasutuste rahvusvahelise keskkonna arendamine

- Toetatakse Eesti ENIC (*European Network of National Information Centres on Academic Recognition and Mobility*)/NARIC (*National Academic Recognition Information Centres*) Keskuse tegevust.

Tulemus: tagatud on välisriigi kõrgharidust tõendavate ja kõrgharidusele juurdepääsu võimaldavate kvalifikatsioonide (akadeemilised kraadid, diplomid, tunnistused jt) hindamine, kvalifikatsioonidele vastavuse määramine Eesti haridussüsteemis ning tunnustamiseks ettepanekute tegemine.

- Tagatakse erinevate siseriiklike ja rahvusvaheliste programmide kättesaadavus, nt Euroopa Liidu rahastatud Erasmus+ programm⁷, riikidevaheliste lepingute stipendiumiprogramm, Noore Õpetlase programm, Kristjan Jaagu programm, Nordplus kõrgharidusprogramm jt.

⁷ Kõrghariduses toetab programm rahvusvaheliste koostöö võrgustike teket, nii sissetulevate kui väljaminevate üliõpilaste mobiilsust ja õppejõudude rännet.

Tulemus: Eesti üliõpilaste ning õppejõudude õpiränne suureneb.

- Koordineeritakse välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamist ja välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse ühetaolise kohaldamise tegevusi. Korraldatakse Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/55/EL⁸ ülevõtmine tagamaks direktiivi järgmiseks vajalike õigusnormide jõustamist 2016. aastal.
- Soodustatakse kõrgkoolide osalemist rahvusvahelistes ühisõppekavades, vaadatakse üle ja vajadusel muudetakse 2017. aastaks paindlikumaks kehtivad ühisõppekavade regulatsioonid. Arvestatakse parimaid rahvusvahelisi praktikaid, piiriülese kõrgharidusõppe kvaliteedihindamise arenguid ning diplomite/kvalifikatsioonide tunnustamise praktikaid.
- Arendatakse andmekogumise viise ja kogutakse rahvusvaheliselt võrreldavat riiklikku statistikat kõrghariduse rahvusvahelistumise kohta .

5. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad muud poliitikainstrumendid

- EÕSi Programmi *Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning haridusasutuste juhid* raames käivitatakse Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli juures teadus- ja arendustööl põhinevad didaktikaalased kompetentsikeskused. Keskuste vahendusel pakutakse täiendkoolituse võimalusi nii õppejõududele kui õpetajatele. Programmi raames on välja töötatud õppejõudude õpetamise kvaliteeti hindavad mõõdikud. EÕS-i *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* raames saavad õppejõud oskusi ettevõtlusõppeks ja praktikakorralduseks. Kompetentsikeskused toetavad õppejõudude digipädevuste arengut, mh haridustehnoloogiliste tugivahendite propageerimise ja koolituse kaudu.
- EÕS-i digipöörde programmi raames tagatakse riiklike ning koolide andmebaaside (EHIS, SAIS, ÕIS jms) ühilduvus, mille tulemusena saavutatakse kiire andmevahetus. Riikliku programmi „Eestikeelsed kõrgkooliõpikud 2013-2017“ raames avaldatud õpikud on kättesaadavad ja kasutatavad digitaalselt. Arendatakse välja IT tugi õppejõududele hindamise meetodite kasutuse asjakohasuse kontrolliks. Töötatud on välja haridustehnoloogiline MOOC (Massive Online Open Courses) õppejõudude digipädevuste arengu toetamiseks. Igale kõrgkoolis õppijale tagatakse juurdepääs õppimist toetavale kaasaegsele digitaristule.
- Huvitava kooli tegevuse (EÕSi üldharidusprogrammi tegevus) raames analüüsitakse üldharidusest kõrgharidusse sujuva ülemineku takistusi ning tegeletakse koostöös eri taseme õppeasutustega võimalike parendusmeetmete leidmisega.
- *Institutsionaalne arendusprogramm teadus- ja arendusasutustele ja kõrgkoolidele* ehk ASTRA (TAI rakenduskava) programmist toetatakse asutuste terviklikke institutsionaalseid arendusplaane, sh investeeringuid taristusse. Kõiki infrastruktuuri investeeringuid käsitletakse kooskõlas teadus- ja õppetegevuse kvaliteedi ja inimressursi arendamise tegevustega. Toetatavad projektid kinnitab Vabariigi Valitsus investeeringute kavana.
- *Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* kaudu toetatakse täiendavat eesti keele kui teise keele ja erialakeele õpet ning *Eestikeelsete kõrgkooliõpikute programmi* raames uuendatud eestikeelset õppekirjandust.
- TAI rakendusplaani kaudu luuakse võimalus nutika spetsialiseerumise ja kasvuvaldkondade üliõpilaste erialastipendiumideks, mille eesmärk on suurendada üliõpilaste huvi nende erialade vastu ning vähendada majanduslikel põhjustel katkestamise määra. 9 Erialastipendiume pakutakse vähemalt 51 õppekaval.

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0055&from=EN>

⁹ Stipendiumi määratakse eelkõige alljärgnevate valdkondade üliõpilastele: Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) horisontaalselt läbi teiste majandusvaldkondade, tervisetehnoloogiad ja –teenused, ressursside efektiivsem kasutamine, õpetajakoolitus.

- Tööturuvajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamise süsteemi (OSKA - EÕSi *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* tegevus) väljaarendamine annab sisendi tööturu vajaduste arvestamiseks kõrgharidusõppe tegevustoetuste lepingutes. OSKA programmi toel fikseeritakse kasvualade tööjõuvajadus ning valdkondade omavahelised proportsioonid tegevustoetuse eraldamise kokkulepetes. Kutsehariduse ja kõrghariduse õppekavu analüüsitakse koos: 25 valdkonna lõikes hinnatakse õppekavade tänast paiknevust õppeastmetel (eelnevalt kokkulepitud majandussektorite kaupa) ning tehakse ettepanekud muudatusteks.
- EÕSi *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* kaudu arendatakse kõrgharidusõppe praktikakorraldust. Praktikajuhendajate koolituse, praktikatoetuste, õpetajakoolituse praktika arendamise, praktika süsteemse korralduse ning õppeasutuste ja tööandjate koostöö süvendamise kaudu suurendatakse üliõpilaste valmisolekut tööjõuturul edukaks toimetulekuks. Arendatakse välja praktika infosüsteem, mis võimaldab õppeasutuse, praktikandi ja tööandja vahelist suhtlust ja toetab kvaliteetset praktikakorraldust.
- EÕSi *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* kaudu arendatakse üliõpilaste ettevõtlikkusega seotud oskuseid ning ettevõtlusõpet ja lõimitakse kõrgharidusõppe õppekavadesse ettevõtlikkusega seotud moodulid.
- TAI rakendusplaani elluviimise raames toetatakse teaduse populariseerimist, mille kaudu korraldatakse igal aastal noorte leiutajate konkursi, õpilaste ja üliõpilaste teadustööde ning kasvatusteaduslike tööde riiklikke konkursse ning antakse välja teaduse populariseerimise auhinda. Õpilaste Teadusliku Ühingu kaudu leiavad noored tuge oma teadusehuvile ja võivad leida endale teadlasest juhendaja (noore uurija stipendium), kelle suunamisel edasi minna.
- Toetatakse Eesti doktoriõppe vastavuse suurendamist innovaatiliste doktoriõppe printsiipidega. Selleks on institutsionaalse arendusprogrammi raames ülikoolidel võimalik taotleda toetust interdistsiplinaarsete ning ülikoolide koostöös koordineeritavate doktorikoolide tegemiseks, kaasates ka ettevõtjaid ning ettevõtlusdoktorante.
- TAI rakendusplaani raames koostatakse ja viiakse ellu kõrgharidusõppe rahvusvahelistumise programm, mis keskendub Eestisse saabuvate täisajaga välisdoktorantide ning magistrantide õpingute toetamisele ja Eesti ülikoolides õppivate doktorantide ning kõrgkooli teiste akadeemiliste liikmete lühiajalise õpirände rahastamisele. TFO Institutsionaalse arendusprogrammi raames on kõrgkoolidel võimalik taotleda toetust pikaajaliste välisõppejõudude palkamiseks. Töötatakse välja ja rakendatakse kõrgharidusõppe turunduskontseptsioon, määratledes sihtriigid ning keskendudes mh kasvualadega seotud õppekavade ja valdkondade turundamisele.
- Välisstudengite värbamiseks tehakse koostööd Välisministeeriumi, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ja *Research in Estoniaga*, et ühiselt kujundada Eesti mainet ja suurendada nähtavust, peegeldades riiki atraktiivse õpi- ja töökohana.¹⁰
- EAS-i kaudu toetatakse ja arendatakse Eesti brändi teket, mille lahutamatuks osaks on ka *Study in Estonia* visuaal ning tegevused. Eesti riigi välisesinduste võrgu kujundamisel arvestatakse kõrghariduspoliitiliste eesmärkidega.
- HTM-i kaudu toetatakse *Rahvusaaslaste programmi*, *Hõimurahvaste programmi* ning *Eesti keele ja kultuuri välisõppe programmi* (nimetatud programme rakendatakse keeleprogrammist) abil kõrghariduse rahvusvahelistumise kasvu.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium töötab välja talendipoliitika tegevuskava, kuhu on seotud ka kõrghariduse rahvusvahelistumise tegevused.

¹⁰ Uuringud näitavad, et õpikoha riigi valikul on tähtsal kohal karjäärivõimalused. Eesti ülikoolide lõpetanud välisüliõpilased pakuvad muuhulgas ettevõtjatele potentsiaalset võimalust tööjõu värbamiseks.

- Siseministeeriumi poolt välja töötatud uussisserändajate kohanemisprogramm aastateks 2014-2020 keskendub muuhulgas siia saabuvate üliõpilaste, teadlaste ning välisõppejõududele keele ning kultuuritoe pakkumisele.

6. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Läbivad teemad	Programmi mõju läbivate eesmärkude saavutamisel
Võrdsed võimalused	Positiivne: programm toetab ligipääsu suurenemist kõrgharidusõppele, arendades mitmesuguste stipendiumide, õppetoetuste ja õppelaenu süsteemi. Kõrgharidusõppe kvaliteedi tõusule suunatud tegevused, mh õppejõudude õpetamispädevuse areng, õppekavade õppijakesksuse arendamine jm toetavad õppija erisuste paremat arvestamist.
Regionaalareng	Positiivne: Programm toetab Eesti erinevate piirkondade arengut, seostades paremini kõrgharidusõpet ja tööturgu ning ettevõtlust, sh piirkonniti.
Infoühiskond	Positiivne: Programm on olulise tähendusega infoühiskonna arengule, tagades IKT õpetamise ja lõpetajate IT-oskuste arendamise.
Riigivalitsemise	Positiivne: Programm toetab avalik-õiguslike ülikoolide juhtimissüsteemide ja kõrghariduse rahastamismudeli arengu kaudu tervikuna tulemustele orienteeritud juhtimismudeli arengut.
Keskkonnahoid ja kliima	Positiivne: Programm panustab kõrgharidusõppe läbiviimisesse võtmetähtsusega keskkonnahoiu ja kliimavaldkonnas.

7. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra st kooskõlas riigieelarvestrateegia perioodiga, mis tagab kooskõla riigi eelarvestrateegiaga ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi kinnitab haridus- ja teadusminister peale riigieelarve seaduse vastuvõtmist.

Programmi kõikide meetmete, tegevuste elluviimise eest ja sihttasemete saavutamise eest vastutab HTM. Programmi rakendamist juhib HTM-i kõrghariduse osakond koostöös tegevuste juures märgitud partneritega. Programmi ja programmi elluviimist toetavate poliitikainstrumentide omavahelise kooskõla parandamiseks võib moodustada tegevuste elluviimist koordineerivaid kogusid.

Programmi tegevuste elluviimiseks sõlmib HTM tegevuste elluvijatega lepingud.

Programmis seatud mõõdikute seiramise ja saavutamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal. Aastaruande koostab HTM koos programmi täiendamise eelnõuga ning kooskõlastab selle HTM siseselt ja arutab hariduse valdkondliku komisjoniga ning vajadusel valdkonna partnerorganisatsioonidega hiljemalt 28. veebruariks.

Programmi avalikustatakse HTM-i kodulehel.

8. Rahastamiskava

Meede	Tegevus	Tulud / Kulud / Investeeringud / Finantseerimistehingud	2016. a eelarve eelnõu (EUR)	2017. a eelarve (EUR)*	2018. a eelarve (EUR)*	2019. a eelarve (EUR)*
-	-	Tulud	1 909 339	1 491 299	1 486 299	1 546 799
-	-	Finantseerimistehingud	1 400 000	1 400 000	1 300 000	1 200 000
1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine	1.1. Kõrgharidusõppe läbiviimine ning rahastamis- ja juhtimissüsteemi arendamine	Kulud	150 511 773	152 610 260	152 618 006	152 652 373
	1.2. Kõrgkoolide taristu väljaarendamine	Investeeringud	1 620 000	170 000**	180 000**	205 000**
	1.3. Õppija toimetulekut ja õppe tulemuslikkust toetavad teenused ja toetused	Kulud	14 261 961	13 540 984	13 519 467	13 496 383
		Investeeringud	30 000	30 000	30 000	30 000
	1.4. Õppijakeskse õpikäsituse juurutamine ja kõrghariduse kvaliteedi hindamine	Kulud	686 560	554 087	553 866	548 478
	1.5. Õppejõudude arengu väärtustamine ja doktoriõppe tulemuslikkuse toetamine akadeemilise järelkasvu tagamiseks	Kulud	9 084 784	9 163 276	9 188 596	9 211 384
1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine kokku			176 195 078	176 068 607	176 089 935	176 143 618
2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega	2.1. Kõrgharidusõppe seoste suurendamine tööturuga	Kulud	0	0	0	0
	2.2. IKT õpetamise arengu tagamine ja lõpetajate IT-alaste oskuste arendamine	Kulud	4 031 039	4 037 294	4 037 294	4 037 294
2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega kokku			4 031 039	4 037 294	4 037 294	4 037 294

3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine	3.1. Kõrghariduse rahvusvahelise atraktiivsuse suurendamine ja õppeasutuste rahvusvahelise keskkonna arendamine	Kulud	2 888 249	2 768 670	2 767 900	2 767 891
3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine kokku			2 888 249	2 768 670	2 767 900	2 767 891
3. KÕRGHARIDUS-PROGRAMM		TULUD KOKKU	1 909 339	1 491 299	1 486 299	1 546 799
		KULUD JA INVESTEERINGUD KOKKU	183 114 366	182 874 571	182 895 129	182 948 803
		sh TEGEVUSKULUD KOKKU	181 464 366	182 674 571	182 685 129	182 713 803
		sh INVESTEERINGUD KOKKU	1 650 000	200 000	210 000	235 000
		FINANTSEERIMISTEHINGUD KOKKU	1 400 000	1 400 000	1 300 000	1 200 000

* RES 2016-2019 kululaes ja 2016. aasta eelarve koostamise protsessis tehtud otsused

** Prognositud summad ei sisalda rakenduskõrgkoolide tegevustoetuse arvelt tehtavaid investeeringuid, need lepitakse kokku igal aastal riigieelarve koostamise protsessi käigus.

9. Tegevuskava

Meetme nr	Tegevus ja lõpptulemus	Vastutaja / elluviija	Tulemus või väljund ja tähtaeg või elluviimise periood			
			2016	2017	2018	2019
1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine	1.1. Kõrgharidusõppe läbiviimine ning rahastamis- ja juhtimissüsteemi arendamine	HTM, kõrgkoolid	Ülikooliseaduse muudatuse väljatöötamine ja menetlemine.	Ülikooliseaduse muudatuse jõustumine.	Rakendunud on kvaliteetset kõrgharidustaseme õpet pakkuv ja kõrgkoolide tõhusat juhtimis- ja töökorraldust toetav rahastamissüsteem.	
			Tegevuste elluviimine ja toetamine vastavalt kõrgkoolidega sõlmitud halduslepingutes seatud eesmärkidele.			
	1.2. Kõrgkoolide taristu väljaarendamine.	HTM	Ettepanekud institutsionaalse arendusprogrammi raames esitatakse Eesti Vabariigi Valitsusele.			
			Riigi rakenduskõrgkoolide investeeringud on tehtud majandustegevusest laekuvate vahendite arvel			
	1.3. Õppija toimetulekut ja õppe tulemuslikkust toetavad teenused ja toetused	HTM, kõrgkoolid	Õppelaenu skeemi uuendamine. VÕTA süsteemi toimimise hindamine ja vajalike muudatuste algatamine.	Õppelaenu reguleeriva seadusemuudatuse jõustumine.		
			Tegevuste elluviimine ja toetamine vastavalt kõrgkoolidega sõlmitud halduslepingutes seatud eesmärkidele. Tagatud on asjakohased toetuse saamise võimalused ja paranenud elukestvas õppes osalemise võimalused.			

	1.4. Õppijakeskse õpikäsituse juurutamine ja kõrghariduse kvaliteedi hindamine	HTM, kõrgharidus, SA Archimedes	Tegevuste elluviimine ja toetamine vastavalt kõrghariduse ja SA Archimedesega sõlmitud halduslepingus seatud eesmärkidele. Õppijate tagasiside on süsteemne osa õppe kvaliteedi arendamisel, väheneb katkestamise määr, Eesti kõrghariduse toimimist ja kvaliteeti seiratakse ja hinnatakse süsteemselt.		
	1.5. Õppejõudude arengu väärtustamine ja doktoriõppe tulemuslikkuse toetamine akadeemilise järelkasvu tagamiseks	HTM	Tegevuste elluviimine ja toetamine vastavalt kõrgharidusega sõlmitud halduslepingutes seatud eesmärkidele. Tagatud on doktoriõppe sotsiaalsed garantiid.		
2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega	2.1. Kõrgharidusõppe seoste suurendamine tööturuga.	HTM	Tegevuste elluviimine ja toetamine vastavalt kõrgharidusega sõlmitud halduslepingutes seatud eesmärkidele.		
	2.2. IKT õpetamise arengu tagamine ja lõpetajate IT-alaste oskuste arendamine.	HTM, kõrgharidus	IT Akadeemia tegevuste uuendamine ja toetamine. Tegevuste elluviimine ja toetamine vastavalt kõrgharidusega sõlmitud halduslepingutes seatud eesmärkidele.		
3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine	3.1 Kõrghariduse rahvusvahelise atraktiivsuse suurendamine ja õppeasutuste rahvusvahelise keskkonna arendamine	HTM, SA Archimedes, kõrgharidus	Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/55/EL ülevõtmise korraldamine ja vajalike õigusnormide jõustumine.	Ühisõppekavade regulatsioonide ülevaatamine ning vajadusel muutmine.	
			Tegevuste elluviimine ja toetamine vastavalt kõrghariduse ja SA Archimedesega sõlmitud halduslepingus seatud eesmärkidele.		

Anne Kivimäe
kõrghariduse osakonna juhataja